RUSYA

ÜLKE PROFİLİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER 2

2. GENEL EKONOMİK DURUM.....5

3. DIŞ TİCARET 7

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR.....11

5. TÜRKİYE ile TİCARET 13

EKLER: 17

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Rusya Federasyonu
Nüfus	145,45 milyon
Dil	Rusça
Yüzölçümü	17.075.400 km^2
Başkent	Moskova
Başlıca Şehirleri	St. Petersburg, Novosibirsk, Nizhny Novgorod, Yekaterinburg
Yönetim Şekli	Federal Anayasal Cumhuriyet
Devlet Başkanı	Vladimir Putin
Para Birimi	Rus Rublesi (RUB)

Üyesi Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar

Orta Asya İşbirliği Örgütü ve Eurasec: Beyaz Rusya, Kazakistan, Kırgızistan ve Rusya arasında 1995 yılında oluşturulmuştur. Daha sonra, 1999 yılında Tacikistan da dahil olmuştur. Mayıs 2001'de Avrasya Ekonomik Topluluğu (Eurasec) adını almıştır. Ocak 2006'da Özbekistan da Eurasec'e dahil olmuştur. Ermenistan, Moldova ve Ukrayna gözlemci statüsündedir. Eurasec Ocak 2006'da Orta Asya İşbirliği Örgütü'nü (CACO) içine almıştır. Her iki hareket de bölgesel bütünleşmeye dönüşüm konusunda yeterince etkin olamamıştır.

Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT-CIS): Bağımsız Devletler Topluluğu, 8 Aralık 1991 tarihinde Beyaz Rusya, Rusya Federasyonu ve Ukrayna devlet başkanları tarafından imzalanan Minsk Anlaşması ile kurulmuştur. BDT, tüm üye devletleri kapsayan, işleyen bir gümrük birliği ya da serbest ticaret alanı oluşturmamıştır.

Tek Ekonomik Alan: Rusya, Beyaz Rusya, Kazakistan ve Ukrayna 2003 yılında Yalta Zirvesinde aralarındaki ticari ve ekonomik işbirliğinin genişletilmesi amacıyla imzalanan Anlaşma çerçevesinde Tek Ekonomik Alan hedeflenmiştir. 2007 yılında Rusya, Beyaz Rusya ve Kazakistan arasında gümrük birliği 1 Ocak 2010 tarihinde kurulmuştur. Birliğe 2014 yılında Ermenistan, 2015 yılında Kırgızistan da dahil olmuştur.

EBRD-Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası: Orta ve Doğu Avrupa ile eski Sovyet ülkelerinde demokratik bir ortamda özel sektörün yaratılması ve geliştirilmesi amacıyla 1991 yılında kurulmuştur.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE-AGİT): "Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı" adı altında kurulan AGİT, 55 üyesiyle tüm Avrupa'yı içine alan tek güvenlik teşkilatıdır. Kanada ve ABD de AGİT üyesidir.

Şanghay İşbirliği Örgütü: Şanghay İşbirliği Örgütü, Nisan 1996'da Çin, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan tarafından sınır anlaşmazlıklarının halli ve bölgesel ticaretin canlandırılması amacı ile kurulmuştur. Daha sonra Şanghay Beşlisi olarak anılmaya başlanan

Örgüte, 2001 yılında Özbekistan katılmıştır. Moğolistan, İran, Pakistan ve Hindistan gözlemci statüsündedir. Örgütün Sekretaryası resmi olarak 2004 yılında Çin'in başkenti Pekin'de açılmıştır. Örgütün İş Konseyi ve Interbank Kurumu 2006 yılında proje finansmanı amacı ile kurulmuştur.

Diğer Uluslararası Kuruluşlar: Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (BSEC), Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UN/ECE), Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD), Uluslararası Finans Kuruluşu (IFC), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Para Fonu (IMF), Uluslararası Standardizasyon Örgütü (ISO), Birleşmiş Milletler (UN), Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO), Dünya Ticaret Örgütü-WTO

Coğrafi Konum

17 milyon kilometrekareyi aşan alanı ile dünyanın en büyük yüzölçümüne sahip ülkesi olan Rusya, 11 farklı zaman dilimine bölünmüştür. Asya'nın kuzeyinde Kuzey Pasifik Okyanusu ve Avrupa arasında Kuzey Buz Denizine uzanan ülke, 14 ülkeyle sınır komşusudur. Bu ülkeler ve sınır uzunlukları şöyledir: Azerbaycan 284 km, Beyaz Rusya 959 km, Çin (güneydoğu) 3.605 km, Çin (güney) 40 km, Estonya 290 km, Finlandiya 1.313 km, Gürcistan 723 km, Kazakistan 6.846 km, Kuzey Kore 17,5 km, Letonya 292 km, Litvanya (Kaliningrad Oblast) 227 km, Moğolistan 3.441 km, Norveç 196 km, Polonya (Kaliningrad Oblast) 432 km, Ukrayna 1.576 km. Ülkedeki Ural dağlarının batısında bulunan alan Avrupa kıtası içinde sayılmaktadır.

Geneli itibarı ile ılıman iklim kuşağında yer alan Rusya, Karadeniz kıyılarında görülen subtropikal iklimden, yıllık sıcaklık farkının 80°C'ye vardığı Güney Sibirya'daki sert karasal iklime ve kuzeydeki kutup iklimine kadar değişen bir iklim mozaiğine sahiptir. Ülkenin kuzeyi Arktik kuşağında bulunurken, güneyde Karadeniz kıyılarında subtropikal iklim özellikleri görülmektedir. Doğu Sibirya karasal iklimin etkisi altındayken, Rusya'nın uzak doğusu muson yağmurları nedeniyle yıllık 1.000 mm yağış almaktadır.

Rusya Federasyonu topraklarının dörtte üçü düz ovalıktır. Orta Sibirya ve Uzak Doğuda sıradağlar bulunmaktadır. Doğu Avrupa düzlüğü Urallar'a, Batı Sibirya düzlüğü Altay Dağları'na kadar devam etmektedir. Hazar kıyılarında ise, çoğu yerde yükseklik deniz seviyesinin altında seyretmektedir.

Başkent Moskova'da en sıcak ay Temmuz olup, en düşük ve en yüksek sıcaklık değerleri Temmuz ayında ortalama 13-23 °C'dir. Kentteki en soğuk ay olan Ocak ayında ise ortalama sıcaklıklar en düşük -16 °C ve en yüksek -9 °C'dir. En yağışlı ay Temmuz ayı olup, en az yağış görülen ay ise Mart'tır.

Siyasi ve İdari Yapı

Rusya, iki parlamentolu başkanlık sistemiyle idare edilen, kendi anayasaları ile yasama ve yürütme organlarına sahip 21 cumhuriyet, 9 eyalet (Kray), 46 bölge (Oblast), 2 federal statüye sahip şehir (Moskova ve St. Petersburg) ve 5 özerk bölgeden (Avtonomnaya

Oblast/Avtonomnıy Okrug) oluşan, 83 idari birimli bir federasyondur. Bu anayasaların Rusya Federasyonu Anayasası'na uyumlu olması ve onunla çelişmemesi gerekmektedir.

Ülkeyi devlet başkanı yönetir. Başbakan başkanlığındaki hükümet de yürütme yetkisine sahiptir. Yasama yetkisi ise, Duma (Federal Meclis'in alt kanadı) ve Federasyon Kurulu'ndan (Federal Meclis'in üst kanadı) oluşan Federal Meclis'e aittir.

Anayasa uyarınca yürütme erkinin başı konumundaki Devlet Başkanı, altı yılda bir halk tarafından seçilmektedir. RF'de son Devlet Başkanlığı seçimleri 18 Mart 2018 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Başbakan, anayasa gereğince Devlet Başkanı tarafından atanmakta ve yine Devlet Başkanının onayını alarak hükümeti oluşturmaktadır. Hükümetin göreve başlaması için Başbakanın Duma'dan güvenoyu alması gerekmektedir.

Nüfus ve İstihdam

Rusya, nüfusundaki sürekli düşüş nedeni ile ciddi bir nüfus sorunu ile karşı karşıyadır. Sovyetler Birliği'nin 1991 yılında dağılmasından bu yana nüfusun yaklaşık 4 milyonu ülke dışında çıkmıştır. Nüfustaki bu azalma bu oranda devam ettiği takdirde, 2050 yılı itibarı ile ülke nüfusunun % 30 üzerinde azalacağı tahmin edilmektedir. Birleşmiş Milletler'in ülke nüfusuna yönelik öngörüleri çok daha karamsardır. 145,45 milyon olan ülke nüfusunun BM çalışmalarına göre 2050 yılına doğru 112 milyona gerilemesi beklenmektedir.

Alkol ve sigaranın fazla tüketimi ve kötü beslenme özellikle erkekler arasında kardiyovasküler hastalıklara bağlı ölümlerde ciddi artışa neden olmuştur. Sonuç olarak Rus kadınlarının ortalama yaşam süresi Rus erkeklerinden çok daha uzun hale gelmiştir. Ortalama yaşam süresinin erkeklerde 64,7, kadınlarda 76,6 olduğu tahmin edilmektedir. Rus hükümeti nüfusla ilgili sorunları önemli bir tehdit olarak değerlendirmektedir; bununla birlikte soruna kısa vadede kalıcı bir çözüm bulunması, ardında yatan derin sosyal sorunlar nedeni ile oldukça zor görünmektedir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Rusya, zengin doğal gaz ve petrol kaynaklarının yanı sıra, kömür, alüminyum, bakır, demir, elmas, altın, gümüş maden kaynakları ve ormancılık ürünleri ile dünya ham madde ihracatında önde gelen ülkelerden biridir. Ülkenin sahip olduğu doğal kaynakların üretimi Sovyetler Birliği'nin dağılmasından bu yana artış göstermiştir. Ayrıca dışa bağımlılığın azaltılmasına yönelik alanlarda verimlilik artmış olup, çevre kirliliği konusundaki önlemler de artırılmıştır. Ancak Sovyet döneminin hızlı sanayileşme sürecinden miras kalan çevre problemleri göründüğünden daha fazla sorun teşkil etmektedir. Başlıca sanayi bölgelerindeki hava ve su kirliliği, tarımsal alanların azalması ve toprak verimliliğindeki düşüş, ormanların özellikle Sovyet dönemi süresince yok edilmesi başlıca çevre sorunlarıdır.

2018 yılında 11 milyon varil/gün'lük ham petrol üretimi yapan Rusya Federasyonu, 2019 yılı itibariyle sahip olduğu 80 milyar varil kanıtlanmış ham petrol rezervi ile 69 ülke arasında %5 pay ile 8. sırada yer almaktadır. 2015 yılı itibariyle 23 trilyon feet^3'lük doğalgaz üretimi yapan ülke, 2019 yılı itibariyle 2 katrilyon feet^3 kanıtlanmış doğalgaz rezervine sahiptir.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar $)	1483,4	1775,6	1829,05	1713,2	1718,2	1742,2	1766,0	1795,5
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar -%)	-2,7	4,7	-8,5	-2,3	1,5	1,0	0,8	0,7
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar- $)	10 148	12 198	12 575	11 792	11 846	12 033	12 223	12 453
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	3,4	6,7	21,3	14,3	9,0	6,0	4,0	4,0
Cari Ödemeler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	2,4	6,9	12,4	8,1	5,3	4,4	3,5	3,1
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	5,8	4,8	9,3	7,8	6,0	5,0	4,8	4,7
Nüfus (milyon)	146,17	145,56	145,45	145,28	145,05	144,78	144,48	144,19

Kaynak: IMF

Rusya Federasyonu, büyük bir ekonomik gücün temeli olan doğal kaynaklara ve insan gücüne sahip dünyadaki belli başlı ülkelerden biri konumundadır. Rusya'nın sahip olduğu zengin doğal kaynak rezervleri ülke için büyük bir şans olmakla beraber ülke ekonomisi açısından bazı sakıncaları da beraberinde getirmektedir. Son 10 yıllık süreçte dalgalı seyreden petrol fiyatlarının ülkenin büyüme oranlarını da doğrudan etkilediği düşünülmektedir. Ancak yapılan bilimsel çalışmalar uzun vadeli büyüme ve ekonomideki doğal kaynaklara bağımlılık arasında negatif bir korelasyon olduğunu ortaya koymaktadır.

Merkezi planlama ve sahip olduğu zengin kaynaklar nedeni ile Rusya'da sanayi sektörü ağır sanayi yönünde gelişmiştir. Yakıt, enerji ve metalürji üretimi toplam sınai üretimin %35'ten fazlasını oluşturmaktadır. Elektrik ve gıda üretiminin sınai üretimdeki payının yaklaşık %25 olduğu göz önünde bulundurulduğunda ileri teknoloji ve tüketim malları üretiminin Rus ekonomisinde çok küçük bir payı olduğu ortaya çıkmaktadır. Tekstil sektörünü de kapsayan hafif sanayinin de sınai üretimdeki payı çok cüzi düzeydedir.

Ekonomi büyük ölçekli sınai işletmelerin hâkimiyetindedir. KOBİ'lerin GSYİH'den aldıkları pay, yalnızca %10-15 civarındadır. Bu oran, genellikle gelişmiş pazar ekonomilerinde ve geçiş ekonomilerinde %50 civarında veya daha da üzerindedir. Küçük ölçekli işletmelerin ekonomide yeterince rol alamamasının en önemli nedenlerinden biri yoğun vergi uygulamaları ve karmaşık hukuki düzenlemelerdir.

Ülkenin geniş yüzölçümü emek, doğal kaynaklar ve iş merkezleri arasında büyük mesafelere neden olduğu için ekonomik olarak bir dezavantaj oluşturmaktadır. Ülkedeki nehirlerin çoğunluğu doğu-batı yönünde değil, kuzey-güney yönünde akmaktadır. Bu nedenle denize ulaşım çok zordur. Bu nedenlerle ülkedeki taşımacılık maliyetleri uluslararası ortalama maliyetlerin yaklaşık 3 katı kadar yüksektir.

Sanayi Moskova, St. Petersburg, Yekaterinburg ve Nizhny Novgorod kentlerinde yoğunlaşmıştır. Bu büyük kentler geçiş sürecini diğer kentlere göre daha iyi yönetmiş, üretimde çeşitlilik sağlamıştır. Tomsk ve Novosibirsk gibi daha küçük kentler Sovyet rejimi

tarafından yaratılan sanayi merkezleridir. Sibirya ve ülkenin en doğusundaki bölgeler hala sanayileşmemiş durumdadır. Bu bölgeler ham madde ve enerji üssü konumundadır.

Rusya'nın ekonomik görünümü, Ukrayna krizi nedeni ile uygulamaya konulan uluslararası yaptırımların olumsuz etkilerinin yapısal olumsuzluklar ile bir araya gelmesi ile birlikte kötüye gitmiştir. Düşen petrol fiyatları ve hızlı sermaye çıkışları rublenin devalüasyonuna sebep olmuş, netice olarak enflasyon yükselmiş ve zincirleme etki ile hane halkı tüketimi de gerilemiştir.

IMF verilerine göre, enerji sektörünün kırılganlığı (petrol fiyatlarındaki dalgalanma) ve küresel salgın (COVID-19) kaynaklı iç talep düşüşüne bağlı olarak Rusya ekonomisi 2020 yılında %2,7 oranında daralma yaşamıştır. GSYİH 2021 yılında %4,7 oranında artmış, ancak Ukrayna'da yaşanan çatışma ve Rusya'ya uygulanan yaptırımlar neticesinde, ülke ekonomisinin 2022 yılında %8,5 küçülmesi beklenmektedir. Ülkede kişi başına düşen GSYİH ise 2021 yılında 12.198 ABD doları (cari fiyatlara göre) olarak gerçekleşmiştir. Cari fiyatlara göre kişi başına düşen GSYİH'nin 2022 yılında 12.575 dolara yükselmesi ve 2023 yılında ise 11.792 dolara düşmesi beklenmektedir.

GSYİH 2021 yılında cari fiyatlara göre %19,7 oranında artarak 1,78 trilyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Cari fiyatlara göre 2022 yılında 1,83 trilyon dolar, 2023 yılında ise 1,71 trilyon dolar olması beklenmektedir.

2021 yılında %6,7 olan tüketici fiyatlarına göre yıllık ortalama enflasyon oranının 2022 yılında %21,3 ve 2023 yılında ise %14,3 olacağı tahmin edilmektedir. Cari ödemeler dengesinin GSYİH'ye oranı 2021 yılında %6,9 olarak gerçekleşmiş, 2022 yılında %12,4 ve 2023 yılında ise %8,1 oranında fazla vermesi beklenmektedir. 2021 yılında ülkedeki işsiz sayısının toplam iş gücüne oranı %4,8 olarak gerçekleşmiş olup, bu oranın 2022 yılında %9,3 ve 2023 yılında ise %7,8 olacağı tahmin edilmektedir.

3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

Ülkenin Dış Ticareti

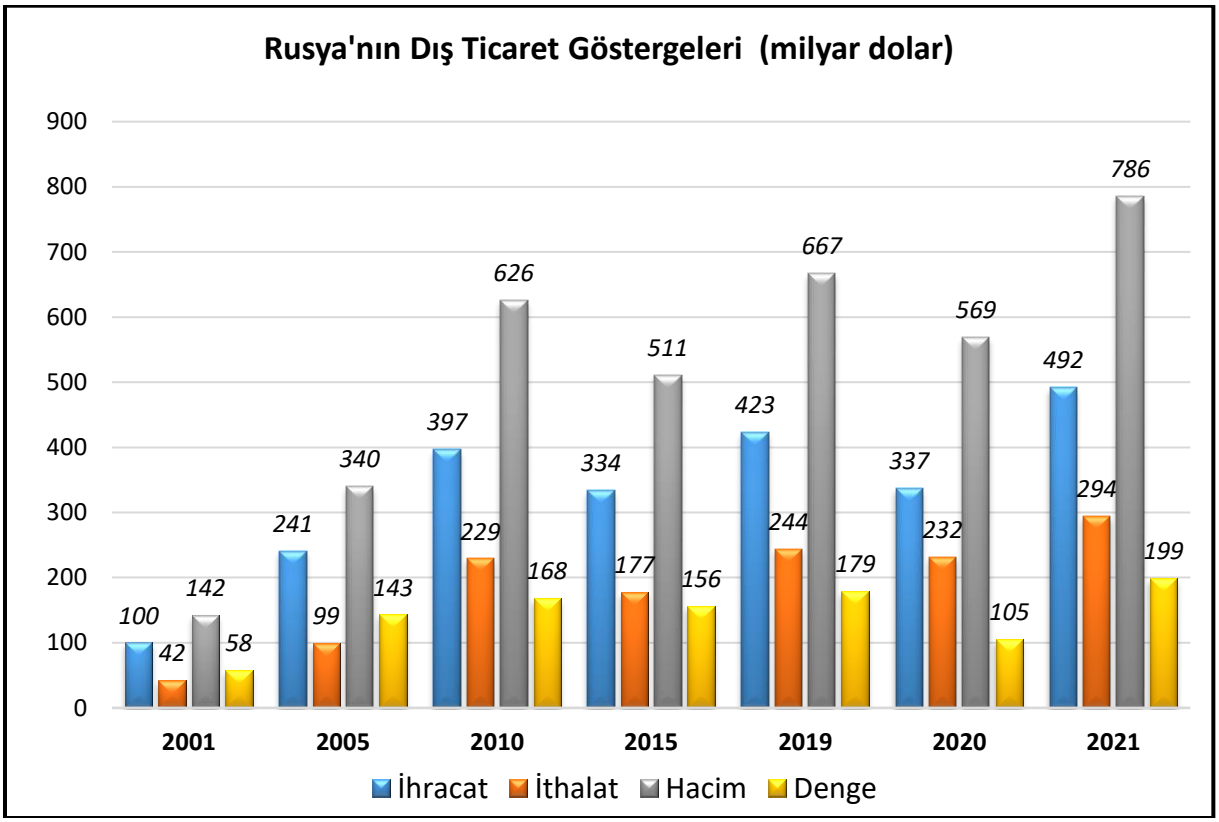

Kaynak: Trademap

2021 yılında 492 milyar dolarlık (%46 artış) ihracatla dünyada 13. sırada olan Rusya'nın ihracat yaptığı başlıca ülkeler: Çin (%14), Hollanda (%8,6) ve Almanya (%6). Ülkenin ihracatında Türkiye % 5,4 pay ile 5. sırada yer almaktadır.

Ülkenin 2021 yılında ihraç ettiği en önemli ürün ise %36,8 ile ham petrol ve petrol ürünleridir.

2021 yılında 294 milyar dolarlık (%27 artış) ithalatla dünyada 21. sırada olan Rusya'nın ithalat yaptığı başlıca ülkeler: Çin (%24,8), Almanya (%9,3) ve Amerika Birleşik Devletleri'dir (%5,9). Ülkenin ithalatında Türkiye %2,2 pay ile 10. sırada yer almaktadır.

Rusya'nın 2021 yılında ithal ettiği başlıca ürünler ise: Telefon cihazları (%3,9), karayolu taşıtları için aksam ve parçalar (%3,6) ve tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlardan (dozlandırılmış) oluşmaktadır (%3,2).

Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

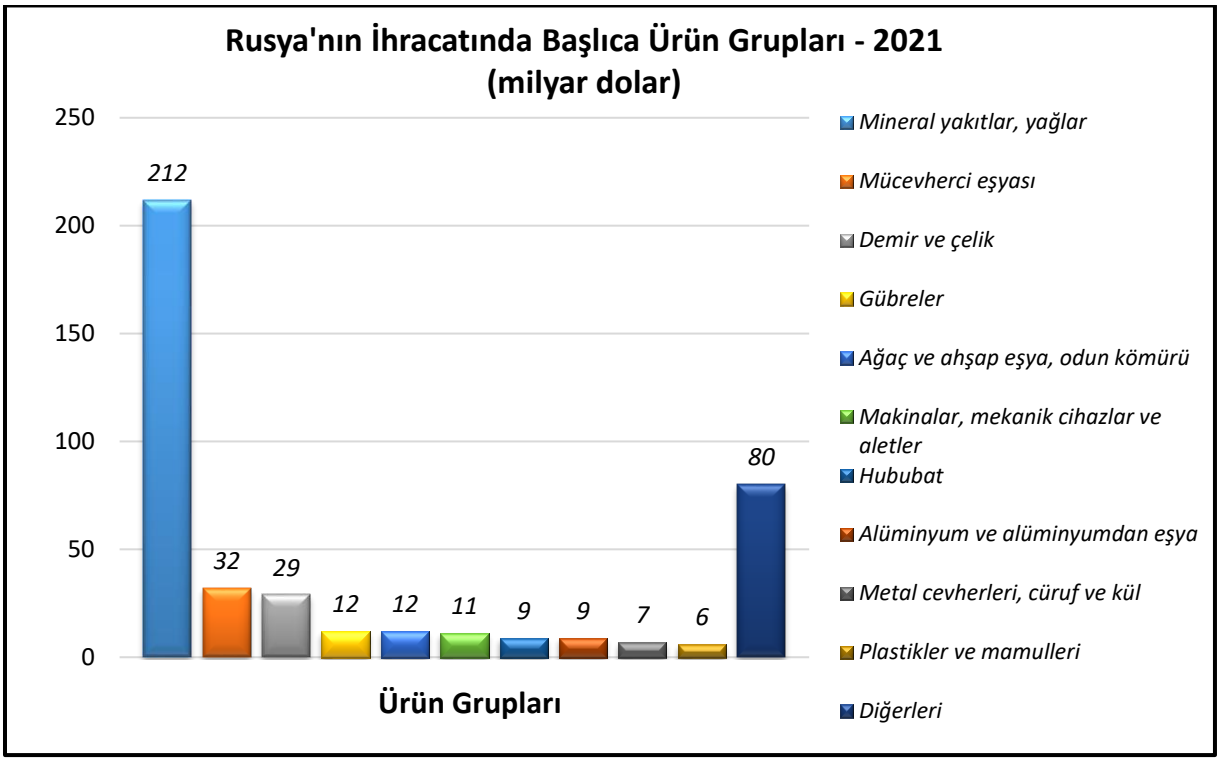

Kaynak: Trademap

Detaylı tablo için tıklayınız

İthalat

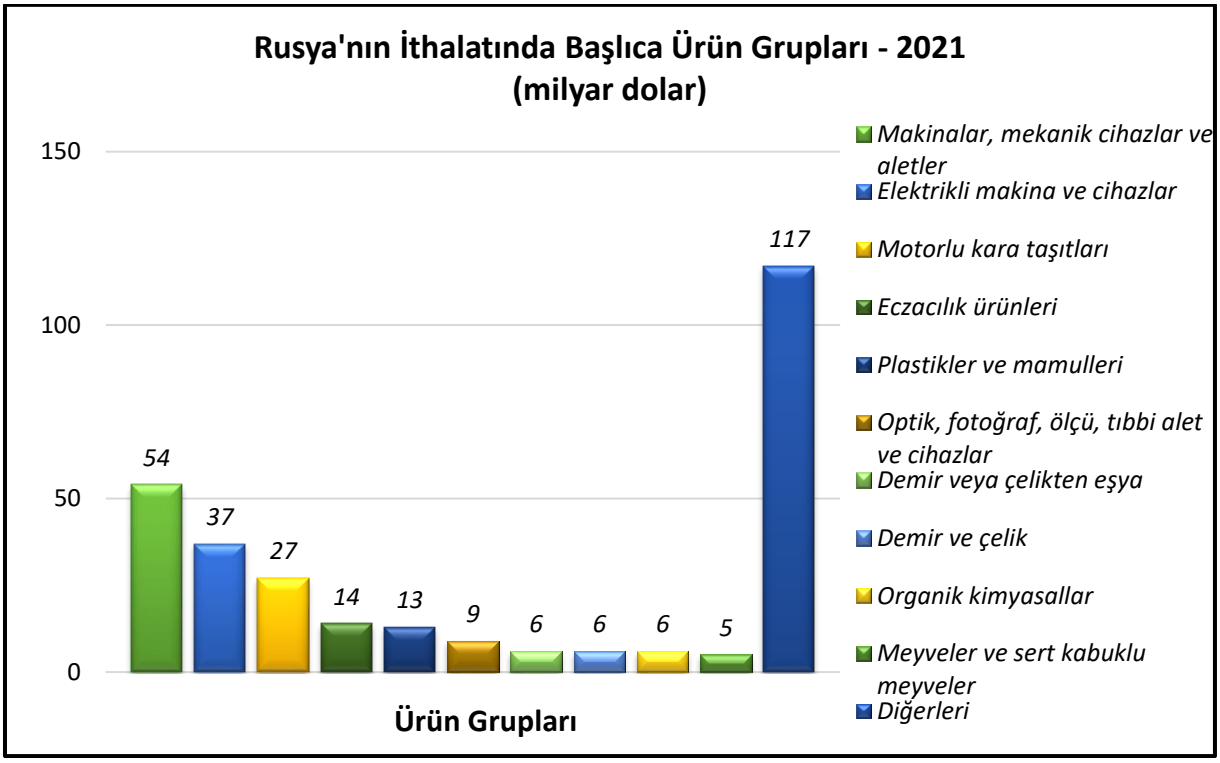

Kaynak: Trademap

Detaylı tablo için tıklayınız

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

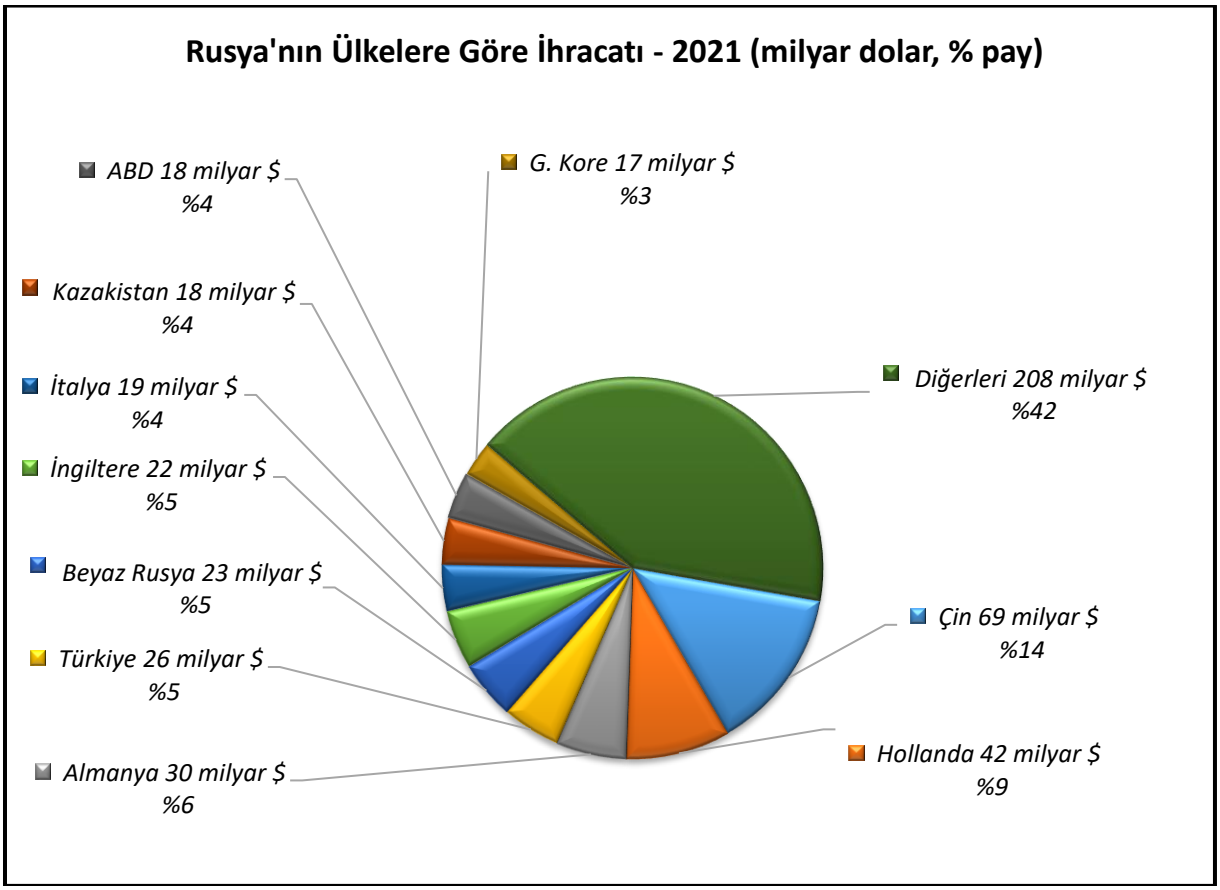

Kaynak: Trademap

Detaylı tablo için tıklayınız

İthalat

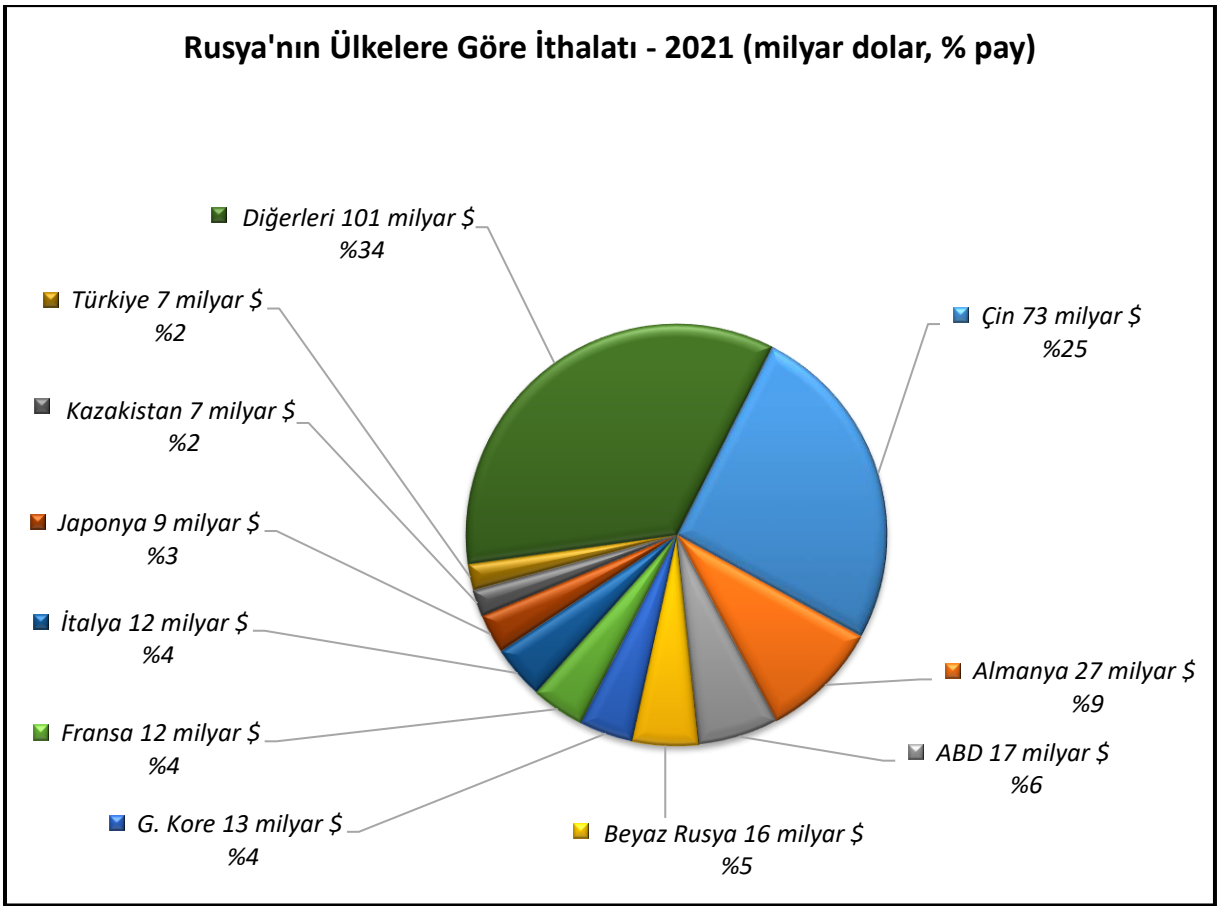

Kaynak: Trademap

Detaylı tablo için tıklayınız

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Doğrudan yabancı yatırımlar (DYY) 1990'lar süresince Rusya'nın büyüklüğü ve ekonomik potansiyeline rağmen yetersiz düzeyde kalmıştır. Siyasi istikrarsızlık, ekonomik belirsizlik, yasal boşluklar ve ülkedeki iş ortamını olumsuz yönde etkileyen düzenlemeler ve vergi yükü ülkeye doğrudan yabancı yatırım girişini olumsuz yönde etkileyen unsurlar olmuştur.

2000'li yılların başından itibaren doğrudan yabancı yatırımlar dikkate değer artış kaydetmeye başlamıştır. 2002 yılından sonra hızla artmaya başlayan doğrudan yabancı yatırımlar 2008 yılında 75 milyar dolarlık (GSYİH'nın %4,5'i) rekor seviyeye ulaşmıştır. Rusya 2008 yılında gelişen pazarlar içinde Çin'den sonra en fazla DYY çeken ikinci ülke olmuştur. Küresel krizin olumsuz etkisine bağlı olarak 2009 yılında ülkeye giriş yapan doğrudan yabancı yatırımlar, 2008 yılına göre yaklaşık %50 oranında gerileyerek 36,6 milyar dolar tutarında gerçekleşmiştir. 2010 yılında 43,2 milyar dolar olan DYY girişi, 2011 yılında 55,1 milyar dolar, 2012 yılında 50,6 milyar dolar olmuştur. 2013 yılında ülkeye 69,2 milyar dolar tutarında doğrudan yabancı yatırım girişi olmuştur. 2014 yılında ise ülkeye 22,9 milyar dolarlık DYY girişi olmuştur. 2020 yılı ve sonrası doğrudan yabancı yatırım istatistikleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Doğrudan Yabancı Yatırım İstatistikleri

	2020	**2021**	**2022***	**2023***	**2024***	**2025***
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım (milyon $)	9478,8	15000	22000	27000	30000	35000
Ülke dışından gelen doğrudan yatırımın GSYİH ya oranı (%)	0,64	0,9	1,2	1,5	1,6	1,8
Ülke dışına giden doğrudan yatırım (milyon $)	-5847	-17000	-25000	-35000	-40000	-45000
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım stoku (milyon $)	539 747	554 747	576 747	603 747	633 747	668 747
Ülke dışına yapılan doğrudan yatırım stoku (milyon $)	471 840	488 840	513 840	548 840	588 840	633 840

(*) Tahmin
Kaynak: EIU

Doğrudan yabancı yatırımlar belirli bölgeler ve sektörlerde yoğunlaşmıştır. Ülkedeki 83 bölgeden 5'i doğrudan yabancı yatırımların %70'ini çekmiştir. Yabancı yatırımlar bakımından cazip hale gelen yeni bölgeler de oluşmaktadır. Örneğin Kaluga bölgesi (yeni bir sanayi kümelenmesi) Volkswagen'in yatırımlarının bulunduğu ve bazı diğer önemli sıfırdan yatırım projelerinin oluştuğu bir merkezdir.

Madencilik, otomotiv ve ilaç sektörleri en fazla yabancı yatırım çeken sektörlerdir. DYY stokunun büyük kısmı Moskova ve St. Petersburg kentleri ile enerji üretim bölgeleri olan Arkhangelsk ve Sakhalin gibi bölgelerde yoğunlaşmıştır.

Özel Ekonomik Bölgeler

Rus hükümeti ülkenin doğal kaynaklara dayalı ekonomisini inovasyona dayalı bir ekonomiye dönüştürme vizyonuna destek olması amacı ile "Özel Ekonomik Bölgeler" kurulması kararı almıştır.

ÖEB'ler ülkeye yatırım çekmekte en etkili enstrümanlardan biridir.

Halihazırdaki mevzuata göre 4 farklı türde 28 ÖEB bulunmaktadır:

- **Sanayi ve İmalat bölgeleri:** Tataristan Cumhuriyeti (Alabuga), Lipetsk, Samara, Sverdlovsk, Pskov ve Kaluga bölgeleri.

- **Teknoloji ve İnovasyon bölgeleri:** Moskova, St. Petersburg, Tomsk ve Moskova Bölgesi (Dubna) ve Tataristan Cumhuriyeti.

- **Turizm bölgeleri:** Altay Cumhuriyeti, Buryatya Cumhuriyeti, Altay Bölgesi, Stavropol Bölgesi, Primorsky Bölgesi, Krasnodar Bölgesi kümelenmesi, İnguşetya Cumhuriyeti, Dağıstan Cumhuriyeti, Kuzey Osetya-Alania Cumhuriyeti, Adigeya Cumhuriyeti, Kbardino-Balkar Cumhuriyeti, Karaçi-Çerkes Cumhuriyeti, Çeçen Cumhuriyeti.

- **Liman bölgeleri (lojistik merkezleri kurulmasına yönelik olarak):** Ulyanovsk (Volga bölgesi), Murmansk ve Khabarovsk (Uzakdoğu) bölgeleri.

Hâlihazırda bölgelerdeki şirketler arasında teknik işbirliği yaratılması ve kümelenmeler oluşturulması üzerinde yoğunlaşılmıştır. Samara bölgesindeki Togliatti ÖEB (otomotiv ana ve yan sanayi kümelenmesi), Litpetsk Bölgesi ÖEB (otomobil lastikleri kümelenmesi), Ulyanovsk limanı (havacılık ekipmanları kümelenmesi) kümelenme çalışmalarına örnek teşkil etmektedir.

Özel ekonomik bölgelerde yatırımcılara sağlanan ayrıcalıklar yatırımcının masraflarını %30'a kadar düşürebilmektedir.

5. TÜRKİYE ile TİCARET

Genel Durum

Türkiye ve Rusya Federasyonu arasındaki ilişkiler köklü bir geçmişe dayanmaktadır. Soğuk Savaş döneminin sona ermesi sonrasında yeni işbirliği imkân ve perspektifleri ortaya çıkmıştır. Ekonomik işbirliğinin 1990'lardaki hızlı gelişiminin ardından, ikili ilişkiler 2000'li yılların başında iki ülke siyasi liderlikleri arasında tesis edilen yakın diyalogla yeni bir döneme girmiştir.

SSCB döneminde de Türkiye'nin önemli bir ticaret ortağı konumunda olan Rusya ile ticari ilişkiler 1992 yılında Birliğin dağılmasından sonra da artarak devam etmiştir. Coğrafi yakınlık, Türkiye-Rusya ticari ve ekonomik ilişkilerinin gelişmesinde önemli bir avantaj sağlamaktadır.

Ekonomik ve ticari ilişkiler Rusya Federasyonu'yla ilişkilerimizin itici gücünü oluşturmaktadır. Rusya en önemli dış ticari ortaklarımızdan biridir. Türkiye'nin 2021 yılında Rusya'ya yapmış olduğu ihracat, bir önceki yıla göre %28,2 artış göstererek 5,8 milyar dolar olmuştur. Rusya 2021 yılında ihracat yaptığımız ülkeler arasındaki %2,6 lük payı ile 10. sırada yer almaktadır. Aynı yıl Rusya'dan yapmış olduğumuz ithalat ise bir önceki yıla göre %62,4 artarak 28,9 milyar dolar olmuş ve ithalat yaptığımız ülkeler arasında %10,7 pay ile 2. sırada yer almıştır.

Ülkemizin Rusya'ya ihracatındaki başlıca ürünler; turunçgiller, karayolu taşıtları için aksam ve parçalar ve taze meyveler olarak sıralanmaktadır.

2021 yılı baz alındığında, Rusya ile ticarette ülkemizin 23,2 milyar dolar dış ticaret açığı verdiği gözlenmektedir.

Türkiye-Rusya Dış Ticareti

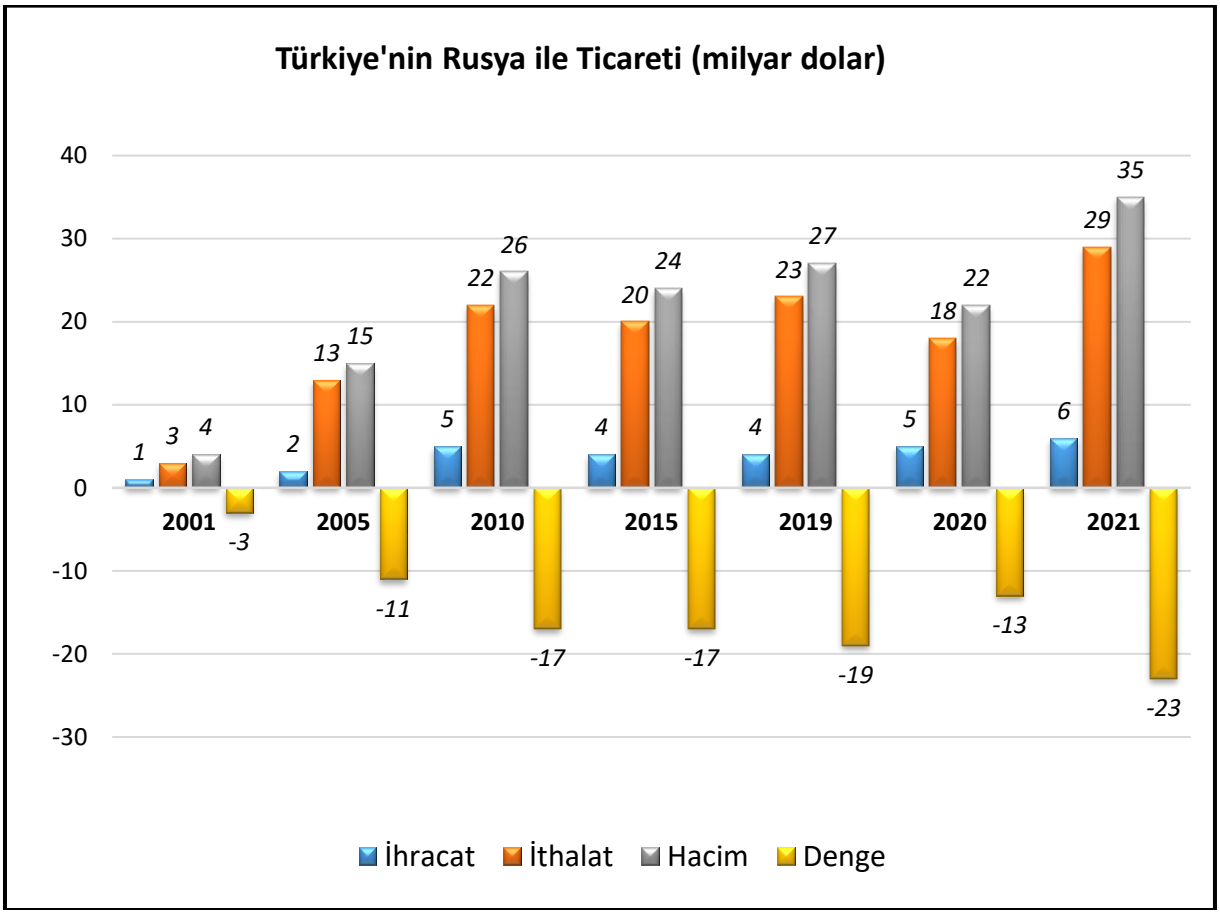

Kaynak: Trademap

Türkiye’nin Rusya’ya İhracatında Başlıca Ürünler

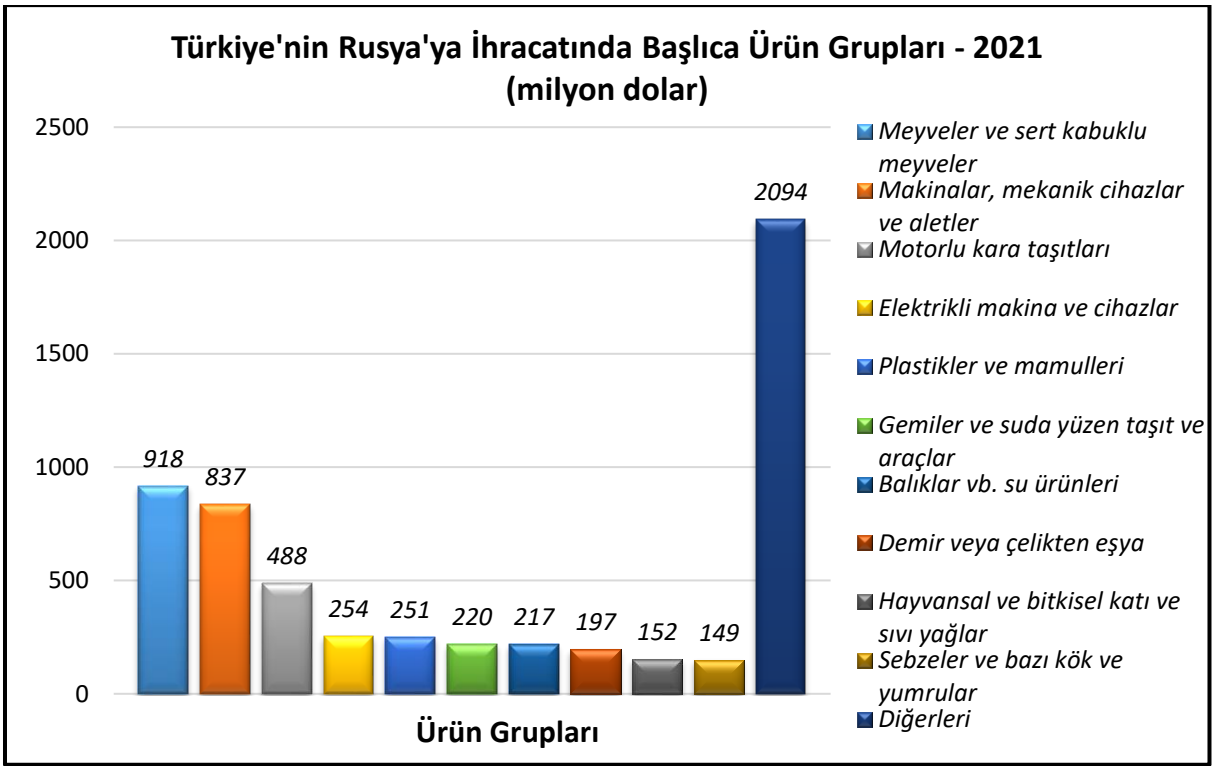

Kaynak: Trademap

Detaylı tablo için tıklayınız

Türkiye’nin Rusya’dan İthalatında Başlıca Ürünler

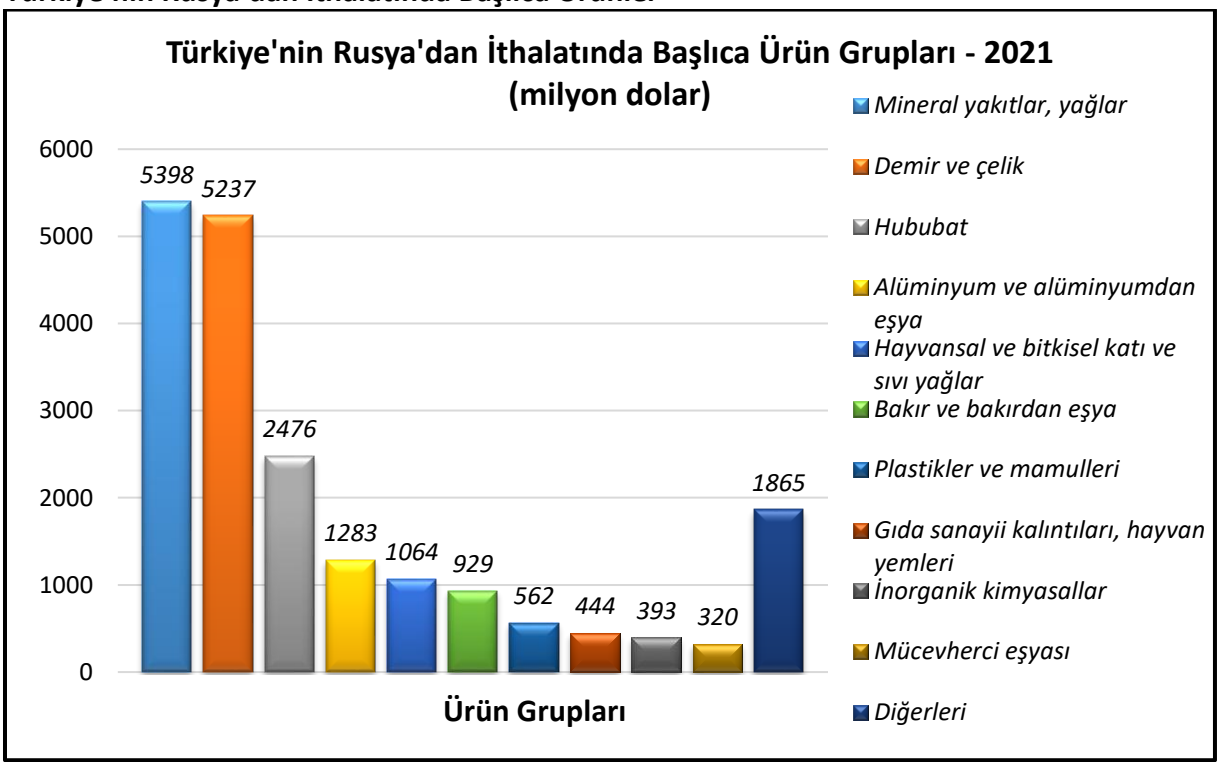

Kaynak: Trademap

Detaylı tablo için tıklayınız

İki Ülke Arasındaki Yatırım İlişkileri

Müteahhitlik hizmetleri alanında Rusya ülkemizin bir numaralı pazarı konumunda bulunmaktadır. Bugüne kadar Türk müteahhitlik sektörünün yurt dışında üstlendiği 400 milyar doları aşan proje portföyünün yaklaşık beşte biri Rusya merkezli projelere ait bulunmaktadır.

Diğer taraftan; halihazırda, Rusya'da tekstil-konfeksiyon, bankacılık, turizm, gıda-gıda işleme, beyaz eşya-makina, cam sanayi ve müteahhitlik-inşaat malzemeleri alanlarında güçlü Türk yatırımlarının bulunduğu görülmektedir.

Rusya'da 1.300'ün üzerinde Türk sermayeli firmanın faaliyette bulunduğu tahmin edilmektedir. Türk firmalarının en fazla yatırım/ticaret yaptığı bölgeler; Moskova, Kazan (Tataristan), Güney Rusya Federal Bölgesi (Rostov, Krasnodar, Soçi, Novorossisk) ile ülkenin önemli ticaret merkezlerinden olan Novosibirsk, Yekaterinburg, Samara, St. Petersburg ve Astrahan'dır.

Rusya'da tekstil-konfeksiyon, bankacılık, turizm, gıda-gıda işleme, beyaz eşya-makine, cam sanayi ve müteahhitlik-inşaat malzemeleri alanlarında güçlü Türk yatırımları mevcuttur. Ayrıca; danışmanlık-hukuk, lojistik, otomotiv ve oto yan sanayi ile mobilya alanlarında son dönemde Türk yatırımların artış kaydettiği gözlemlenmektedir. Özellikle otomotiv ve oto yan sanayi, kozmetik, ilaç sanayi, tekstil-konfeksiyon, gıda, makine, enerji, işlenmiş gıda (çeşitli içecekler ve entegre et üretim tesisleri) ve kimyasal ürünler alanlarında büyük potansiyel görülmektedir.

Enerji, Türkiye ile Rusya arasındaki ilişkilerin en önemli unsurlarından birini teşkil etmektedir. Enerji tedarikinde başlıca ortaklarımız arasında bulunan Rusya'yla bu alandaki işbirliğimiz Akkuyu Nükleer Santrali ve TürkAkım projeleriyle daha da ileri bir safhaya taşınmaktadır. TürkAkım Doğalgaz Boru Hattı 8 Ocak 2020 tarihinde açılmıştır.

Akkuyu NGS inşaat projesi ise; 12 Mayıs 2010'da Rusya Federasyonu Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında Türkiye'nin güney kıyısındaki Mersin ilinde VVER-1200 reaktörlü dört güç ünitesine sahip, toplam 4800 MW kurulu güç kapasiteli Akkuyu Nükleer Güç Santrali'nin inşa edilmesini öngören İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır.

Nisan 2015'te Akkuyu NGS'nin deniz yapılarının temeli atılarak yatırım başlamış, 10 Mart 2021 tarihinde Santralin 3. reaktörünün temeli atılarak devam etmiştir. Projenin toplam maliyeti, 20 milyar ABD doları seviyesindedir.

10-12 Ekim 2016 tarihlerinde İstanbul'da yapılan Rus-Türk Hükümetler arası Karma Ekonomik Komisyonu 14. Dönem Toplantısı Protokolü'nde, ikili ticarette ulusal paraların kullanımının artırılması konusunda mutabık kalınmıştır.

EKLER:

***EK-1**: Rusya'nın İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)*

GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%) 2021	Değişim (%) 2020-2021
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		**422 777 167**	**337 105 352**	**492 314 339**	**100**	**46**
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	121 443 990	72 564 294	110 968 247	22,5	52,9
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	66 887 411	45 360 052	69 965 740	14,2	54,2
2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	15 987 379	12 388 244	17 583 742	3,6	41,9
7108	Altın (platin kaplamalı altın dâhil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	5 740 669	18 536 016	17 362 802	3,5	-6,3
7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	6 090 983	4 854 776	9 176 399	1,9	89,0
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	9 501 077	7 841 787	8 815 377	1,8	12,4
7110	Platin (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	5 121 876	7 842 129	8 458 422	1,7	7,9
1001	Buğday ve mahlut	6 399 310	7 918 294	7 301 689	1,5	-7,8
7601	İşlenmemiş alüminyum	4 640 930	4 218 877	6 992 604	1,4	65,7
4407	Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalınlık > 6 mm	4 506 757	4 211 526	6 057 579	1,2	43,8
7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik >= 600 mm)	2 462 416	2 545 039	5 309 510	1,1	108,6
3105	Azot, fosfor ve potasyumun ikisini veya üçünü içeren mineral veya kimyasal gübreler	3 165 128	2 731 325	4 697 865	1,0	72,0
7102	Elmaslar (işlenmiş olsun olmasın, fakat mıhlanmamış veya takılmamış)	3 768 052	3 246 473	4 541 353	0,9	39,9
3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	2 896 240	2 484 576	4 471 953	0,9	80,0
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	4 137 272	4 644 429	3 847 909	0,8	-17,2

Kaynak: Trademap, Rusya Verileri

***EK-2*: Rusya'nın İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)**

GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%) 2021	Değişim (%) 2020-2021
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		**243 780 553**	**231 667 985**	**293 501 672**	**100**	**26,7**
8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	9 007 829	9 363 347	11 460 266	3,9	22,4
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	8 756 241	7 651 584	10 670 590	3,6	39,5
3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	10 159 316	7 212 327	9 362 010	3,2	29,8
8703	Otomobiller	7 906 105	5 426 679	7 998 689	2,7	47,4
8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	5 665 795	6 267 144	7 813 866	2,7	24,7
8901	Yolcu gemileri, gezinti gemileri, feribotlar, yük gemileri, mavnalar ve insan veya yük taşımaya mahsus benzeri gemiler	1 115 213	1 080 936	4 258 886	1,5	294,0
8419	Isı değişikliği yöntemi ile maddeleri işlemek için cihazlar, elektrikli olmayan şofbenler veya depolu su ısıtıcıları	2 175 568	2 870 872	3 795 995	1,3	32,2
3002	İnsan kanı, hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	3 057 612	2 833 014	3 557 243	1,2	25,6
8429	Buldozerler, greyderler, toprak tesviye makinaları, skreyperler, mekanik küreyiciler, ekskavatörler, yol silindirleri vb.	1 830 240	1 482 259	2 760 481	0,9	86,2
8481	Musluk, batarya, vana ve valfler	2 293 352	2 267 640	2 557 461	0,9	12,8
9018	Tıpta, cerrahide, dişçilikte ve veterinerlikte kullanılan alet ve cihazlar	2 123 020	2 356 022	2 549 005	0,9	8,2
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	1 936 331	1 198 924	2 279 669	0,8	90,1
8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektro-termik cihazlar, ortam ısıtıcıları, saç ve el kurutucuları, ütüler, rezistanslar	1 680 994	1 783 340	2 239 551	0,8	25,6
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	1 969 146	1 642 060	2 121 157	0,7	29,2
8479	Kendine özgü bir fonksiyonu olan diğer makinalar ve mekanik cihazlar	1 616 283	1 665 299	2 052 854	0,7	23,3

Kaynak: Trademap, Rusya Verileri

***EK-3*: Rusya'nın Ülkelere Göre İhracatı (bin dolar)**

Sıra	Ülke	2019	2020	2021	Pay (%) 2021	Değişim (%) 2020-2021
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		**422 777 167**	**337 105 352**	**492 314 339**	**100**	**46,0**
1.	Çin	56 791 577	49 146 337	68 679 248	14,0	39,7
2.	Hollanda	44 788 952	24 819 407	42 145 025	8,6	69,8
3.	Almanya	28 049 481	18 618 931	29 645 676	6,0	59,2
4.	**Türkiye**	**21 063 254**	**15 929 123**	**26 426 295**	**5,4**	**65,9**
5.	Beyaz Rusya	20 544 970	15 979 802	23 130 752	4,7	44,7
6.	İngiltere	13 272 051	23 158 449	22 274 620	4,5	-3,8
7.	İtalya	14 341 995	10 071 381	19 285 527	3,9	91,5
8.	Kazakistan	14 050 846	14 051 466	18 493 830	3,8	31,6
9.	ABD	13 189 312	10 958 295	17 747 414	3,6	62,0
10.	G. Kore	16 357 313	12 468 101	16 894 810	3,4	35,5
11.	Polonya	12 448 718	9 566 444	16 722 434	3,4	74,8
12.	Japonya	11 353 033	9 053 904	10 726 012	2,2	18,5
13.	Fransa	6 456 625	4 757 525	9 910 302	2,0	108,3
14.	Finlandiya	10 080 744	7 101 597	9 655 806	2,0	36,0
15.	Hindistan	7 308 101	5 798 193	9 128 108	1,9	57,4

Kaynak: Trademap, Rusya Verileri

***EK-4*: Rusya'nın Ülkelere Göre İthalatı (bin dolar)**

Sıra	Ülke	2019	2020	2021	Pay (%) 2021	Değişim (%) 2020-2021
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		**243 780 553**	**231 667 985**	**293 501 672**	**100**	**26,7**
1.	Çin	54 126 998	54 913 425	72 693 299	24,8	32,4
2.	Almanya	25 111 891	23 383 773	27 351 555	9,3	17,0
3.	ABD	13 436 080	13 213 422	17 265 391	5,9	30,7
4.	Beyaz Rusya	12 800 697	12 604 664	15 635 533	5,3	24,0
5.	G. Kore	8 001 954	7 159 386	12 986 922	4,4	81,4
6.	Fransa	8 567 151	8 083 817	12 211 464	4,2	51,1
7.	İtalya	10 906 984	10 207 443	12 044 765	4,1	18,0
8.	Japonya	8 960 307	7 111 572	9 127 294	3,1	28,3
9.	Kazakistan	5 570 993	5 054 817	7 132 347	2,4	41,1
10.	**Türkiye**	**4 971 001**	**5 111 623**	**6 514 509**	**2,2**	**27,4**
11.	Polonya	5 079 751	4 853 738	5 808 604	2,0	19,7
12.	Vietnam	3 782 967	4 045 349	4 893 324	1,7	21,0
13.	İngiltere	4 036 458	3 360 527	4 466 868	1,5	32,9
14.	Hindistan	3 921 794	3 457 947	4 427 710	1,5	28,0
15.	Hollanda	3 977 493	3 748 077	4 284 264	1,5	14,3

Kaynak: Trademap, Rusya Verileri

***Ek-5*: Türkiye'nin Rusya'ya İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)**

GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%) 2021	Değişim (%) 2020-2021
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		**4 153 202**	**4 506 813**	**5 775 897**	**100**	**28,2**
0805	Turunçgiller (taze/kurutulmuş)	311 939	418 531	426 607	7,4	1,9
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	207 792	216 540	324 138	5,6	49,7
0809	Kayısı, kiraz, şeftali, erik ve çakal eriği (taze)	142 387	207 752	208 254	3,6	0,2
1511	Palm yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	38 947	90 315	146 309	2,5	62,0
303	Balıklar (dondurulmuş)	38 572	67 795	137 020	2,4	102,1
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	107 543	112 298	120 783	2,1	7,6
0806	Üzümler (taze/kurutulmuş)	90 611	95 712	111 632	1,9	16,6
8902	Balıkçı gemileri; balıkçılık ürünlerinin işlenmesine, korunmasına ve konserve edilmesine mahsus gemiler ve diğer gemiler	0	121 326	92 781	1,6	-23,5
7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	40 958	48 519	83 855	1,5	72,8
8716	Römorklar ve yarı römorklar; hareket ettirici tertibatı bulunmayan diğer taşıtlar; bunların aksam ve parçaları	63 157	51 516	81 977	1,4	59,1
8901	Yolcu gemileri, gezinti gemileri, feribotlar, yük gemileri, mavnalar ve insan veya yük taşımaya mahsus benzeri gemiler	6 263	13 000	81 185	1,4	524,5
8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektro-termik cihazlar, ortam ısıtıcıları, saç ve el kurutucuları, ütüler, rezistanslar	67 461	69 479	81 023	1,4	16,6
0302	Balıklar (taze veya soğutulmuş)	48 587	62 353	78 180	1,4	25,4
6006	Diğer örme mensucat	68 555	75 631	72 696	1,3	-3,9
6403	Dış tabanı kauçuktan, plastik maddeden, tabii veya terkip yoluyla elde edilen köseleden ve yüzü deriden olan ayakkabılar	85 408	55 094	69 394	1,2	26,0

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri

***Ek-6*: Türkiye'nin Rusya'dan İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)**

GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%) 2021	Değişim (%) 2020-2021
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		**23 116 867**	**17 829 236**	**28 959 030**	**100**	**62,4**
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	3 851 968	2 703 668	3 727 933	12,9	37,9
1001	Buğday ve mahlut	1 498 689	1 499 019	1 870 576	6,5	24,8
7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	977 805	795 087	1 608 169	5,6	102,3
7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik >= 600 mm)	827 075	555 194	1 567 638	5,4	182,4
2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	1 210 853	1 147 880	1 443 067	5,0	25,7
7601	İşlenmemiş alüminyum	1 080 834	1 008 219	1 221 076	4,2	21,1
1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	328 097	537 234	1 060 280	3,7	97,4
7204	Dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları veya bunların eritilmesi ile elde dilmiş külçeler	569 524	653 518	899 335	3,1	37,6
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	200 002	439 929	690 801	2,4	57,0
7201	Dökme demir (pik demir) ve aynalı demir (kütle, külçe, blok veya diğer ilk şekillerde)	271 133	212 743	316 165	1,1	48,6
7209	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri (genişliği > 600 mm, soğuk haddelenmiş, kaplanmamış)	208 707	206 300	309 236	1,1	49,9
1003	Arpa	37 699	50 931	297 095	1,0	483,3
1005	Mısır	95 561	133 008	277 614	1,0	108,7
2814	Saf amonyak veya amonyağın sulu çözeltileri	155 342	171 664	271 906	0,9	58,4
3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	40 045	159 908	264 026	0,9	65,1

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri